

Sivrikaya, T., Yıkıms, A. (2016). Özel eğitim sınıflarında görev yapan özel eğitim mezunu olan ve olmayan öğretmenlerin öğretim süreciyle ilgili gereksinimleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16 (4), 1984-2001.

Geliş Tarihi: 18/05/2016

Kabul Tarihi: 17/11/2016

ÖZEL EĞİTİM SINIFLARINDA GÖREV YAPAN ÖZEL EĞİTİM MEZUNU OLAN VE OLMAYAN ÖĞRETMENLERİN ÖĞRETİM SÜRECİYLE İLGİLİ GEREKSİNİMLERİ*

Tuğba SİVRİKAYA**
Ahmet YIKIŞ***

ÖZET

Bu araştırma, özel eğitim mezunu olan ve olmayan özel eğitim sınıfı öğretmenlerinin gereksinimlerinin belirlenmesi amacıyla, Düzce ilinde yer alan devlet okullarına bağlı özel eğitim sınıflarında görev yapan özel eğitim mezunu olan ve olmayan öğretmenler ile yürütülmüştür. Bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması ile desenlenmiştir. Verilerin toplanmasında yapılandırılmamış görüşme tekniği kullanılmıştır. Veriler, betimsel analiz ile önceden belirlenen temalara göre yorumlanarak analiz edilmiştir. Araştırmanın sonucunda, öğretmenlerin genellikle, öğretimin planlanması ve değerlendirilmesi konusunda zümre öğretmenleri/yardımcı personel, diğer öğretmenler, aileler ve Rehberlik Araştırma Merkezi (RAM) ile işbirliği yardımına, materyal ve gerçek ortamlarda öğretim yapmak için prosedür kolaylığına gereksinim duyduğu; öğretim sürecinde, özel eğitim mezunu öğretmenlerin, işbirliği ve idari kolaylıklar gibi yardımlara; özel eğitim mezunu olmayan öğretmenlerin ise yardımcı personel, bilgi ve materyal desteğine gereksinim duydukları belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim sınıfı öğretmeni, öğretim süreci, gereksinimler

THE INSTRUCTIONAL PROCESS REQUIREMENTS OF SPECIAL EDUCATION GRADUATE AND NON GRADUATE TEACHERS WORKING IN SPECIAL EDUCATION CLASSES

ABSTRACT

This research has been conducted with special education graduate and non graduate teachers working in special education classes in order to determine the instructional process requirements of special education graduate and non graduate teachers working in special education classes in public schools in Düzce province. This research is designed as a case study which is one of the methods in qualitative research. Unstructured interview technique has been used in data collection. The data were analyzed by descriptive analysis and interpreted according to predefined themes. As a result of this research it is determined that teachers often need assistance in cooperating with group teachers / assistant staff, other teachers, families and the Guidance Research Center (RAM) on planning and evaluation of instruction, procedural simplicity for materials and to teach in real environments; through the instruction process, special education graduate teachers need cooperation and administrative facilities and special education non graduate teachers need support in terms of assistant staff, information and material.

Key Words: Teacher of special education class, Teaching process, Requirements

* Bu makale 21-24 Nisan 2016 tarihlerinde Antalya'da gerçekleştirilen 25. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Düzce Hürriyet Ortaokulu, tugba.sivrikaya@gmail.com

*** Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Özel Eğitim Bölümü/Zihin Engellilerin Eğitimi ABD, ayikmis@hotmail.com

1.GİRİŞ

Sosyal duygusal, fiziksel ve bilişsel alanlardaki güçlüklerinden dolayı ilave destek hizmetlere gereksinim duyan çocuklar, aldıkları eğitimden yararlanmak için ek kaynaklara da gereksinim duymaktadır. (Riddell ve Weedon, 2014). Bu kaynaklar, günlük öğretimsel süreçler ve öğretmen-öğrenci oranları ve sınıf ortamını şekillendiren diğer etmenlerdir (Griffin, Kilgore, Winn, Wilborn, Hou, ve Garvan, 2009). Bu etmenler içerisinde özel eğitim öğretmenin niteliği önemli bir boyutu oluşturmaktadır.

Nitelikli bir özel eğitimcinin nasıl olması gerektiği konusunda kapsamlı ve işbirlikçi bir yaklaşım ortaya konulması, özel eğitimde öğretmen yeterliklerinin eksiksiz olarak tartışılması ve bu eksiklikleri tamamlamak için kapsamlı reformların geliştirilmesi amacıyla, eğitimden sorumlu yöneticilerin ve üniversitelerin ilgili bölümlerinin öğretmen kalitesini artırıcı çalışmalar konusunda üzerine düşeni yapması ve birlikte hareket etmesi gerekmektedir. (Brownell, Hirsch, Seo, 2004; Ngang, 2012).

Özel eğitim öğretmenlerinin geniş bir uzmanlık alanına sahip olması, tüm sınıf düzeylerinde öğrencilere ve yetersizlik gruplarına yönelik olarak çok sayıda rolde hizmet vermesi, müfredat ve müdahaleler konusunda genel eğitim öğretmenlerinden daha fazla bilgiye sahip olması ve diğer meslek elemanları ve ebeveynler ile işbirliği halinde doğrudan öğretim yapması beklenmektedir (Brownell, Hirsch, Seo, 2004). Özyürek (2008)' e göre, özel eğitim öğretmen adaylarının davranış dağarcığında olması gereken ve yetersizlikleri olan öğrencinin davranışını doğrudan değiştirmeye ilgili yeterlilikler dikkat, ipuçlarının sistematik geri çekilmesi, uygun olan davranışlar üzerinde durma ve uygun olmayanları görmezden gelme; öğrencinin davranışını değiştirmeye dolaylı ilgisi olan yeterlilikler ise olası pekiştiricileri belirleme, beceri analizini uygulayabilme ve sınıf etkinliklerini programlayabilme ve sıraya koyabilmektir. Ayrıca, öğretim sürecinde öğrencilerden sergilenmesi beklenen istendik hedef davranışların kazandırılması ve öğrenmenin kalıcı hale getirilmesi konusunda dönüt ve düzeltme işlemlerinin önemli bir yeri ve işlevi bulunmaktadır (Sarıtış, 2011).

Tüm bu süreçlerde, özel eğitim öğretmenleri, özellikle mesleklerinin ilk yıllarında çeşitli güçlüklerle karşılaşmakta (Ergenekon, 2009) ve diğer meslektaşlarıyla, ve yöneticilerle işbirliği, tamamlanması gereken işlerden dolayı zaman kısıtlılığı ve bilgi desteği gibi pek çok konuda yardıma gereksinim duymaktadır (Griffin, Kilgore, Winn, Wilborn, Hou, ve Garvan, 2009). Yapılan araştırmalarda özel eğitim öğretmenlerinin bireyselleştirilmiş eğitim planlarının hazırlanması, öğretimsel süreçlerin desenlenmesi ve değerlendirilmesi gibi konularda alanyazında belirtilen yöntem, strateji ve uygulamaların yanı sıra, karşılaştıkları diğer güçlüklerle zaman zaman kendi geliştirdikleri çeşitli yöntemlerle başa çıktıkları belirlenmiştir (Aslan, Özbey, Özgüç ve Cihan, 2014; Swanson, Solis, Ciullo ve McKenna, 2012; Şengül ve Akçin, 2010). Aslan, Özbey, Özgüç ve Cihan (2014) özel eğitim alanında çalışan öğretmenlerin kendilerini geliştirmek için seminer, kongre ve konferans gibi etkinliklere katıldıklarını, üniversitelerdeki hocalarla iletişim kurduklarını, eğitim öğretim videoları gibi teknolojik kaynaklardan faydalandıklarını, makale ve kitap okuduklarını, okul öncesi gibi farklı alanlarda kendilerini geliştirdiklerini ve deneyimli meslektaşlarından faydalandıklarını; Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı (BEP) geliştirmek için önce, öğrencinin performansını belirlediklerini; öğretimi sunarken konunun basitten zora doğru bir ilerlemesine dikkat ettiklerini, öğrencilerinin özelliklerine ve/veya öğretilen beceriye göre çeşitli öğretim yöntemleri (doğrudan öğretim, model olma, yanlışsız öğretim, vb.) kullandıklarını; öğretmenlerin öğretim

sunarken çeşitli öğretim materyalleri kullandıklarını, materyallerle ilişkili çeşitli sorunlar yaşadıklarını ve bazı öğretmenlerin bu sorunlarla başa çıkmak için çeşitli çözüm stratejileri geliştirdiklerini; öğretmenlerin sınavlar, ödevler, soru-cevap, sözlü, gözlem, video kayıtları, gelişim envanteri ve ölçüt bağımlı ölçü aracı gibi değerlendirme araçlarını kullanarak öğretimi değerlendirdiklerini; cinsel eğitim, davranış problemleriyle baş etme, otizm, dil ve iletişim becerilerinin öğretimi, drama ve oyun öğretimi, işitme engelli öğrencilerle çalışma ve gelişim testleri gibi konularda eğitsel gereksinimleri olduğunu bildirmiştir. Şengül ve Akçin (2010), özel eğitim öğretmenlerinin zihinsel yetersizliği olan öğrencilere okuma yazma öğretiminde kullandıkları yöntemlerle ilgili görüşlerini almak amacıyla yürüttükleri araştırmada, özel eğitim öğretmenlerinin okuma yazma öğretiminde tek bir yönteme bağlı kalmadıklarını; fakat ağırlıklı olarak, normal gelişim gösteren çocuklara okuma-yazma öğretiminde kullanılan yöntemlerden ses ve cümle çözümleme yöntemlerini kullandıklarını görüldüğünü, Türkiye’de zihinsel yetersizlikleri olan çocuklar için kullanılan özel bir yöntem bulunmadığını, zihin engelli çocukların bilişsel ve öğrenme özelliklerini dikkate alarak yeni yöntemler geliştirilmesi gerektiğini bildirmiştir. Swanson, Solis, Ciullo ve McKenna (2012), özel eğitim öğretmenlerinin okuma öğretiminde en çok okuduğunu anlamaya, kelime bilgisine, ses okuma bilgisine, sözcük dağarcığına, metin okumaya ve akıcılığa odaklandığını; matematik öğretiminde ise, sırasıyla en çok tam sayı hesaplamalarına, kesirlere ve ondalık sayılara, basamak değerine ve problem çözmeye odaklandıklarını; ayrıca, öğretmenlerin çok sayıda örnek gösterdiğinde, yeterli oranda uygulama yaptırdığında, anında ve düzeltici geribildirim sağladığında, beceriyi öğrencinin gereksinimini karşılayacak şekilde sıraladığında ve uygun bir ölçme aracı kullandığında öğretimin daha etkili olduğunu bildirmiştir.

Ayrıca, yapılan araştırmalarda eğitimcilerin ortak hedeflere sahip olduğunda ve kendilerini geliştirmek için işbirliği ve koordinasyon içerisinde çaba gösterdiklerinde becerilerinin arttığı ve sorunların üstesinden gelebildikleri; deneyimli özel eğitim öğretmenlerinin, uzmanların ve yardımcı personelin de desteğiyle özel eğitim sınıflarının daha da etkin hale geldiği ortaya konmaktadır (Griffin, Kilgore, Winn, Wilborn, Hou, ve Garvan, 2009; Ngang, 2012; Sartawi, Alghazo, 2006). Aslan, Özbey, Özgüç ve Cihan (2014)’ a göre, öğretmenlerin öğretim sunarken yaşadıkları sorunlar, fiziksel olanaksızlıklar, öğrencilerin çeşitli sağlık ve davranış sorunları, öğrenciyle geçirilen öğretim süresinin kısıtlılığı, uygulanan yöntemin işe yaramaması, sınıfta performansları birbirinden oldukça farklı öğrencilerin olması ve uygulama deneyiminin eksik olması şeklinde sıralanmaktadır. Ayrıca, özel eğitim öğretmenleri, materyal ve okulların fiziki koşulları, aile katılımının azlığı gibi konularda problemler yaşamaktadır (Aslan, Özbey, Özgüç ve Cihan, 2014; Griffin, Kilgore, Winn, Wilborn, Hou, ve Garvan, 2009).

Sartawi, Alghazo (2006), uygulama derslerindeki eksikliklerin, öğretmenlerinin kendilerini uygun öğretimsel becerilere sahip olmadıkları biçiminde algılamalarına neden olduğunu ve iş birliğine yatkın olan öğretmenlerin, aldıkları geribildirimler nedeniyle kendilerini yetersiz algıladıklarını, işbirliğine yatkın olmayanların ise, geribildirim almamaları nedeniyle, kendilerini yetersiz algılamadıklarını bildirmiştir. Ergenekon (2009), işe uyum programları ve bu programların bir ögesi olan kılavuzluk programlarının; Griffin, Kilgore, Winn, Wilborn, Hou, ve Garvan (2009) ise, genel eğitim öğretmenleri ile yöneticilerin özel eğitim öğretmenleri ile işbirliği içinde olmasının, tamamlayıcı bilgi desteği sunmasının ve okul genelinde mesleki dayanışma ortamının olmasının işe yeni başlayan öğretmenlerin, meslek yaşamlarına olumlu bir

başlangıç yapmalarına, izleyen yıllarını daha verimli geçirmelerine, öğretmenlik becerilerini geliştirmeye ve niteliklerinin artırılmasına katkı sağlayacağını belirtmiştir.

Öğretmenlerin yaşadıkları çeşitli öğretimsel ve yönetsel sorunlara ilişkin olarak, özel eğitim öğretmenleri ile yapılan bazı araştırmalarda bilgi ve materyal desteğinin sağlanması, uygulama ağırlıklı eğitimlerin düzenlenmesi, okulların fiziki koşullarının iyileştirilmesi ve mesleki işbirliğinin artırılması önerilmektedir (Aslan, Özbey, Özgüç ve Cihan, 2014; Brownell, Hirsch, Seo, 2004; Ergenekon, 2009; Griffin, Kilgore, Winn, Wilborn, Hou, ve Garvan, 2009). Yapılan araştırmalar, özel eğitim sınıflarına yapılan alan dışı öğretmen görevlendirmelerinin uygulama açısından sorunlar doğurduğunu (Aslan, Özbey, Özgüç ve Cihan, 2014; Nougaret, Scruggs, Mastropieri, 2005; Öztürk ve Eratay, 2010) ve sınıf öğretmen adaylarının özel eğitim ve kaynaştırma eğitimi konusunda yeterli bilgi ve beceri ile donatılmadığını ortaya koymaktadır (İzci, 2005). Aslan, Özbey, Özgüç ve Cihan (2014), özel eğitim alanında çalışan öğretmenlerin sorunlarını ve gereksinimlerini inceleyerek çözüm önerileri geliştirdikleri araştırmada, etkili bir öğretimin gerçekleştirilmesi için özel eğitim öğretmeni açığının sertifika gibi yollara başvurulmadan giderilmesinin önemini vurgulamıştır. Öztürk ve Eratay (2010), orta düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliği olan çocukların öğretmenlerinin, bireyselleştirilmiş eğitim programı hakkında ne düşündüklerini, ne kadar bilgiye sahip olduklarını, bireyselleştirilmiş eğitim programını hazırlarken ne gibi kaynaklardan yararlandıklarını belirlemek amacıyla yürüttükleri araştırmada, katılımcıların çoğunluğunun sınıf öğretmenliği bölümünden mezun olması nedeniyle öğretmenlik yaşantılarından önce BEP hakkında bilgi sahibi olmadıklarını, ancak gerekli olduğuna inandıklarını belirtmiştir. Nougaret, Scruggs, Mastropieri (2005), özel eğitim lisans mezunu olan özel eğitim öğretmenleri ile lisansı özel eğitim alanında olmayan, ancak özel eğitim alanında devlet tarafından desteklenen tamamlayıcı eğitimler almış olan öğretmenlerin, öğretimsel uygulamalarının deneyimli bir süpervizör tarafından planlama, hazırlık, sınıf ortamı ve öğretim alt boyutlarını kapsayan bir gözlem aracı ile değerlendirildiği, aynı zamanda öğretmenlerin de benzer bir araçla kendini değerlendirdiği bir araştırma yürütmüştür. Gözlem sonuçlarına göre, özel eğitim alan mezun olan öğretmenlerin, özel eğitim mezunu olmayan ve tamamlayıcı eğitimler alarak özel eğitim sınıflarında bir yıldır görev yapan öğretmenlere göre planlama, hazırlık, sınıf ortamı ve öğretim alt boyutlarında daha yüksek puanlar aldıkları bildirilmiştir. Nougaret, Scruggs, Mastropieri (2005)' in yaptığı araştırmada, öz değerlendirme sonuçlarına göre, özel eğitim mezunu olan ve olmayan öğretmenlerin kendilerini benzer şekilde değerlendirmeleri, özel eğitim mezunu olmayan öğretmenlerin, kendi öğretimsel eksikliklerinin farkında olmamaları şeklinde yorumlanmıştır. Ayrıca, özel eğitim mezunu olmayan ve tamamlayıcı eğitimler alarak, özel eğitim sınıflarında yeni göreve başlamış olan öğretmenlerin, pedagojik yeterlikler anlamında dezavantajlı oldukları, okulların stratejik gelişim planları hazırlanırken, bu durumun bir gösterge olabileceği vurgulanmıştır. İzci (2005), sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim konusundaki yeterliliklerini ortaya çıkarmak amacıyla yürüttüğü çalışmada, sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim ve kaynaştırma eğitimi konusundaki bilgi ve becerilerinin yeterli olmadığını; sınıf öğretmeni adaylarının göreve başladıktan sonra, özel eğitim konusunda katılacakları hizmet içi eğitim faaliyetlerinin, bilgi ve becerilerine katkısının sınırlı olacağını; bu nedenle görev yapmak olan sınıf öğretmenlerinin de özel eğitim uygulamalarına, özellikle de kaynaştırma eğitimi ile ilgili bilgi ve becerilerine ivme kazandırılması açısından, ciddi olarak planlanmış hizmet içi eğitim programlarının

düzenlenmesi gerektiğini ve hizmet içi eğitim programlarına gönüllü sınıf öğretmenleri alınarak, bu öğretmenler için özendirici tedbirlerin düşünülmesi gerektiğini belirtmiştir.

Öğretmen yetiştirme ve atama programlarının, öğretmenlerin tükenmişliklerini azaltarak, kaliteyi artırıcı önlemler alması, öğretmen yetiştirmek konusunda güçlü bir stratejiyi uygulamaya koyması ve yöneticilerin, özel eğitim öğretmenlerinin ihtiyaçları karşısında duyarlı olması gerekmektedir (Aslan, Özbey, Özgüç ve Cihan, 2014; Brownell, Hirsch, Seo, 2004; Nougaret, A.A, Scruggs, T.E., Mastropieri, M.A., 2005; Sartawi, Alghazo (2006). Özel eğitim öğretmenlerinin ve öğretimin kalitesinin artması için öğretmenler ve yöneticiler arasındaki işbirliği ve öğretmenlere sağlanacak destekler esastır. Daha fazla okul personeli işbirliği içerisinde olduğunda, okul genelinde bilgi ve beceri paylaşımında bir dalga etkisi meydana gelir (Ngang, 2012). Özel eğitim öğretmenlerinin öğretimsel süreçlerde karşılaştığı güçlüklerin giderilmesinde yardımcı olmak amacıyla, özel eğitim personelinin gereksinimlerini, bu gereksinimlerin nasıl giderileceğini ve buna yönelik olarak geliştirilecek stratejileri belirlemek için veri toplamak amacıyla araştırmacıların ve idarecilerin işbirliği içinde çalışması gerekmektedir (Brownell, Hirsch, Seo, 2004). Bu doğrultuda, bu araştırma kapsamında özel eğitim sınıflarında çalışan, özel eğitim mezunu olan ve olmayan öğretmenlerin öğretim süreci ile ilgili yaşadığı gereksinimlere ilişkin görüşlerinin belirlenmesinin, öğretmenler, yöneticiler ve araştırmacılar arasındaki işbirliğinin artmasına ve belirlenen gereksinimlerin giderilmesine hizmet edeceği düşünülmektedir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada özel eğitim sınıflarında çalışan, özel eğitim mezunu olan ve olmayan öğretmenlerin öğretim süreci ile ilgili yaşadığı gereksinimlere ilişkin görüşlerinin belirlenmesi hedeflenmiştir.

Alt Amaçlar:

- 1- Özel eğitim sınıflarında çalışan ve özel eğitim mezunu olan ve olmayan öğretmenlerin öğretimin planlanması ile ilgili gereksinimleri nelerdir?
- 2- Özel eğitim sınıflarında çalışan ve özel eğitim mezunu olan ve olmayan öğretmenlerin öğretim süreci ile ilgili gereksinimleri nelerdir?
- 3- Özel eğitim sınıflarında çalışan ve özel eğitim mezunu olan ve olmayan öğretmenlerin öğretimin değerlendirilmesi ile ilgili gereksinimleri nelerdir?

1.2. Araştırmanın Önemi

573 kanun numaralı ve 6/6/1997 tarihli Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'ye göre, özel eğitim; genel eğitimden farklı bir eğitim gerektiren bireylerin yeterliliklerine ve gelişim özelliklerine dayalı olarak ve sosyal gereksinimlerini karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel tarafından, özel olarak geliştirilmiş eğitim programları, araç-gereçleri ve yöntemleri ile sürdürülen eğitimidir. 4+4+4 eğitim sistemine geçiş ile birlikte özel eğitim alanına çok sayıda alan dışı atama yapılmıştır. Bu araştırmada özel eğitim sınıflarında çalışan özel eğitim mezunu olan ve olmayan öğretmenlerin öğretim sürecine ilişkin gereksinimlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu araştırmada toplanan bilgiler doğrultusunda özel eğitim sınıflarında çalışan özel eğitim mezunu olan ve olmayan öğretmenlerin öğretim sürecine ilişkin gereksinimlerinin giderilmesine yönelik öneriler sunulmaktadır. Elde edilen verilerin özel eğitim

sınıflarının geliştirilmesine, özel eğitim öğretmenlerinin, diğer okul personeli ve okul yöneticileri ile işbirliğinin artmasına ve özel eğitim sınıflarında eğitim alan öğrencilerin eğitimin geliştirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması ile desenlenmiştir. En temel özelliği bir ya da birkaç durumun derinliğine araştırıldığı nitel durum çalışmasında, bir duruma ilişkin etkenler bütüncül bir yaklaşımla araştırılır (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

2.2 Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubu, olasılıklı olmayan amaçlı örneklem yöntemlerinden tipik durum örnekleme kullanılarak belirlenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, Düzce ilinde yer alan devlet okullarına bağlı özel eğitim sınıflarında görev yapan, özel eğitim mezunu olan ve olmayan öğretmenler oluşturmaktadır.

Tablo 1.

Öğretmenlerin Demografik Özellikleri

Sayı	Kod Adı	Cinsiyeti	Toplam deneyim yılı	Özel eğitimde deneyim yılı	Mezun olduğu alan
1	Özgür	Erkek	9	5	Zihin Engelliler Öğretmenliği
2	Güray	Erkek	3	3	Zihin Engelliler Öğretmenliği
3	Cemre	Kadın	5	5	Zihin Engelliler Öğretmenliği
4	Yasin	Erkek	5	5	Zihin Engelliler Öğretmenliği
5	Havva	Kadın	6	6	Zihin Engelliler Öğretmenliği
6	Orhan	Erkek	5	4	Sınıf Öğretmenliği
7	Elif	Kadın	4	4	Sosyoloji
8	Tuğba	Kadın	2	2	Sosyoloji
9	Ayla	Kadın	1	1	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
10	Mehmet	Erkek	6	1,5	Sınıf Öğretmenliği

Tablo 1’de araştırma kapsamındaki öğretmenlerin, demografik özelliklerine göre dağılımlarına yer verilmiştir. Çalışma grubundaki öğretmenler Düzce il merkezindeki bir ortaokul ve bir ilkokul ile iki ayrı ilçedeki iki ilkokul ve bir ortaokulun özel eğitim sınıflarında görev yapmaktadır. Bu öğretmenler hafif ve orta düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliği olan çocukların öğretmenleri olup, özel eğitimdeki deneyim süreleri 1,5-6 yıl, toplam deneyim süreleri ise 3-11 yıl arasında değişmektedir. Öğretmenlerden beşi, Zihin Engelliler Öğretmenliği alan mezunudur. Öğretmenlerden ikisi, Sınıf Öğretmenliği mezunu olup özel eğitim sertifika programlarına katılarak özel eğitim alanına geçiş yapmış öğretmenlerdir. Öğretmenlerden diğer ikisi, Sosyoloji ve biri Sosyal Bilgiler Öğretmenliği mezunu olup özel eğitim sınıflarında ücretli olarak görev yapmaktadır ve özel eğitim konusunda herhangi bir sertifika programına katılmamıştır.

2.3. Veri Toplama Süreci

Bu araştırmanın verilerinin toplanmasında, özel eğitim sınıflarında görev yapan, özel eğitim mezunu olan ve olmayan öğretmenlerin öğretim süreci ile ilgili gereksinimlerinin belirlenmesi amacıyla yapılandırılmamış görüşme tekniği kullanılmıştır.

Öğretmenlerle yapılan görüşmelerde aşağıdaki sorular sorulmuştur:

1. Öğretmeyi planladığınız içeriği/konuyu nasıl hazırlıyorsunuz?
 - a. Öğrencinin performans düzeyini nasıl belirliyorsunuz?
 - b. Öğretilecek içeriğe ilişkin öğretimsel amaçları nasıl belirliyorsunuz?
 - c. Öğretimin planlaması konusunda ne gibi yardımlara gereksinim duyuyorsunuz?
2. Öğretim sürecinde hangi yöntem ve stratejileri uyguluyorsunuz?
 - a. Öğrenciye nasıl dönüt ve düzeltme sağlıyorsunuz?
 - b. Uyguladığınız yöntem ve stratejiler konusunda ne gibi yardımlara gereksinim duyuyorsunuz?
3. Uyguladığınız öğretimi nasıl değerlendiriyorsunuz? (Değerlendirmede hangi yöntemleri kullanıyorsunuz?)
 - a. Öğretimin değerlendirilmesi konusunda ne gibi yardımlara gereksinim duyuyorsunuz?

Görüşme formundaki sorular eğitim bilimleri alanında iki uzmanın görüşü alınarak oluşturulmuştur.

Görüşme soruları belirlendikten sonra, Düzce ilinde yer alan devlet okullarına bağlı özel eğitim sınıflarında görev yapan öğretmenlerden, özel eğitim mezunu olan beş ve özel eğitim mezunu olmayan beşer öğretmene telefonla ulaşılarak randevu alınmıştır. Belirlenen gün, yer ve saatte buluşularak, öğretmenlere araştırmanın amacı ile ilgili bilgi verilmiştir. Katılımcılara araştırmaya katılımın tamamen gönüllülük temelinde olduğu ve katılımcıdan bir dizi açık uçlu görüşme sorusuna ses kaydı eşliğinde yanıt vermesinin beklendiği, elde edilecek verilerin gönüllü katılım formlarında toplanan kimlik bilgileri ile eşleştirilmeyeceği belirtilmiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Veriler, betimsel analiz ile önceden belirlenen temalara göre, verilerin yorumlanması ile analiz edilmiştir. Verilerin analiz edilmesinde (1) analiz için bir çerçeve oluşturma, (2) tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi, (3) bulguların tanımlanması ve yorumlanması, aşamaları izlenmiştir.

3. BULGULAR

Bu bölümde, görüşme yapılan öğretmenlerin belirttiği görüşlere rumuz gösterilerek yer verilmiştir. Araştırma bulguları aşağıda belirtilen başlıklar altında toplanmıştır. Bu başlıklara göre bulgular aşağıdaki tablolarla açıklanmıştır. Öğretmenler bazı bölümlerde birden fazla görüş bildirmiştir.

Tablo 2.*Öğretmenlerin Öğretmeyi Planladıkları İçeriği Hazırlama Biçimleri*

	Özel Eğitim Mezunu	Özel Eğitim Mezunu Olmayan	Toplam
Müfredatı öğrencinin performansına göre uyarlayarak	5	5	10

Tablo 2'ye göre, tüm öğretmenler, öğretmeyi planladıkları içeriği müfredatı öğrencinin performansına göre uyarlayarak hazırladıklarını belirtmiştir. Bununla ilgili olarak, özel eğitim mezunu öğretmenlerden biri, “Öğrencinin performans düzeyine göre, kaba değerlendirme işleminden sonra yapamadığı beceriler belirlenerek içerik hazırlanıyor” (Cemre) şeklinde yanıt vermiştir. Özel eğitim mezunu olmayan öğretmenlerden biri ise, “İlk olarak bize gelen öğrencinin ne düzeyde olduğunu bilmemiz gerekiyor. Bilmem için de yaklaşık iki, üç hafta, bir buçuk ay gibi, öğrencinin yaklaşık ilköğretim düzeyinde ya da bilemediniz anasınıfı düzeyinde hangi kavramları biliyor, hangi konuları biliyor, onlara tek tek bakıyoruz” (Orhan) şeklinde olmuştur.

Tablo 3.*Öğretmenlerin Öğrencinin Performans Düzeyini Belirlemede Kullandıkları Yöntemler*

	Özel Eğitim Mezunu	Özel Eğitim Mezunu Olmayan	Toplam
1. Müfredat konularına göre kaba değerlendirme yaparak	12	6	18
Kaba değerlendirme formu uygulanarak	5	4	9
İlk birkaç hafta çeşitli etkinlikler yardımıyla uygulama yaparak	4	2	6
Zümre arkadaşlarıyla işbirliği yaparak	1	-	1
Aileye sorarak	1	-	1
Gözlem	1	-	1
2. Okuma yazma düzeyine göre değerlendirme yaparak	-	1	1

Tablo 3'e göre, öğretmenlerin çoğu öğrencinin performans düzeyini müfredat konularına göre kaba değerlendirme yaparak belirlediklerini, özel eğitim mezunu olmayan bir öğretmen ise öğrencilerin okuma yazma düzeyine göre değerlendirme yaptığını belirtmiştir. Müfredat konularına göre kaba değerlendirme yaptığını belirten özel eğitim mezunu olmayan öğretmenler, kaba değerlendirme formu uyguladıklarını ve ilk birkaç hafta çeşitli etkinlikler yardımıyla uygulama yaptıkları şeklinde görüş bildirmiştir. Bununla ilgili olarak, özel eğitim mezunu olmayan bir öğretmen “Okulun ilk haftalarında zaten performans değerlendirmesi yapıyoruz. Öğrenci davranış problemi varsa, öncelikle davranış problemini değerlendiriyoruz. Daha sonra çizgi çalışması yapıyor yapabiliyor mu, kalemi tutabiliyor mu, onları bakıyoruz. Bu çalışmaları yapıp, onlara amaç belirliyoruz” (Elif), “diye görüş belirtmiştir. Özel eğitim mezunu öğretmenlerin bazıları ise, kaba değerlendirme formu ve ilk birkaç hafta çeşitli etkinliklerin uygulanmasına ek olarak, zümre arkadaşlarıyla işbirliği yaparak, aileye sorarak ve gözlem yaparak performans düzeyini belirlediklerini belirtmiştir. Bununla ilgili olarak özel eğitim mezunu bir öğretmen “O ihtiyacı da performans belirlemek için bir ay bir süresince hem gözlem yapıyoruz, hem de üretecek olan ihtiyaç olduğunu

düşündüğümüz şeyleri bir şekilde yaşantıyla, soruyla, ders çalışarak, çocuktaki performansına bakıyoruz ve bunlardan ihtiyaç olduğunu düşündüğümüz konuları en basitten en karmaşığa doğru düzenliyoruz” (Orhan) diye görüş belirtmiştir.

Tablo 4.

Öğretmenlerin Öğretimsel Amaçları Belirlemede Kullandıkları Yöntemler

	Özel Eğitim Mezunu	Özel Eğitim Mezunu Olmayan	Toplam
Performans değerlendirme sonucuna göre	5	5	10
Becerilerin zorluk sırasına ve önkoşul becerilere göre amaçlar oluşturarak	1	-	1
Kaba değerlendirme, zümre öğretmenlerin ve ailenin görüşü ile	1	-	1
Müfredatı öğrencinin performansına göre uyarlayarak	3	3	6
Açıklayıcı görüş yok	-	2	2

Tablo 4’e göre, öğretmenler öğretimsel amaçları belirlemede genellikle müfredatı öğrencinin performansına göre uyarlama, becerilerin zorluk sırasına ve önkoşul becerilere göre amaçlar oluşturma, kaba değerlendirme, zümre öğretmenlerin ve ailenin görüşünü alma gibi yöntemler kullandıklarını belirtirken, iki öğretmen ise açıklayıcı görüş belirtmemiştir. Bununla ilgili olarak özel eğitim mezunu bir öğretmen, “Öğretimsel amaçları da bu ana amaçların alt amaçlara bölüp ona göre eğitim yapıyoruz. Örneğin çarpma için ne yapması lazım? Ritmik sayması lazım. Önkoşul amaç olduğu için onları alıyoruz. Ondan sonra işte, amacı belirledik ” (Özgür), özel eğitim mezunu olmayan bir öğretmen ise, “Bununla ilgili normal çocukların yani diğer sınıflardaki çocukların uyguladığı programı biz kendi çocuklarımızı uyarlıyoruz” (Elif) şeklinde görüş belirtmiştir.

Tablo 5.

Öğretmenlerin Öğretimin Planlaması Konusunda Gereksinim Duyduğu Yardımlar

	Özel Eğitim Mezunu	Özel Eğitim Mezunu Olmayan	Toplam
1. İşbirliği gereksinimi			7
Zümre öğretmenleri ve uzmanlar ile	2	1	3
Diğer öğretmenler ile	1	-	1
Aile ile	1	1	2
Özel özel eğitim kurumları ile	-	1	1
2.Kaynak/materyal gereksinimi	2	2	4
3.Gerçek ortamlarda öğretim için prosedür kolaylığı gereksinimi	1	1	2
4.Düzenli bir performans değerlendirme formu gereksinimi	-	1	1

Tablo 5’e göre, özel eğitim mezunu olan ve olmayan öğretmenler genellikle öğretimin planlanması konusunda işbirliği, kaynak/materyal ve gerçek ortamlarda öğretim için prosedür kolaylığı yardımına gereksinim duyduğunu belirtmiştir. Bununla ilgili olarak

bazı öğretmenler, “Velilerden çocukların eğitimi gününde evde de pekiştirmeleri açısından yardım bekliyoruz. Onun haricinde çevreyi buna göre ayarlıyoruz, düzenliyoruz. Ama yine de çevredeki insanların da bu konuda duyarlı olmalarını bekliyoruz tabii ki” (Mehmet), “Başkasının yardımına gerek duymuyorum. Direk kaynak olarak ihtiyaç duyuyorum”(Havva) şeklinde görüş belirtmiştir. Özel eğitim mezunu olmayan bir öğretmen ise, düzenli bir performans değerlendirme formuna gereksinim duyduğunu, “Şimdi performans alımında da belli bir yönergenin düzenli bir şekilde olmaması nedeniyle çocukların ihtiyacını belirlemede zorlanıyoruz biz” şeklinde ifade etmiştir.

Tablo 6.*Öğretmenlerin Öğretim Sürecinde Kullandığı Yöntem ve Stratejiler*

	Özel Eğitim Mezunu	Özel Eğitim Mezunu Olmayan	Toplam
Yanlışsız öğretim yöntemleri	3	-	3
Doğrudan öğretim yöntemi	2	-	2
Akran öğretimi	1	-	1
Soru-cevap yöntemi	-	1	1
Drama	-	1	1
Fırsat öğretimi	1	-	1
Ses temelli cümle yöntemi	-	1	1
Yöntem belirtilmedi	1	3	4

Tablo 6'ya göre, özel eğitim mezunu öğretmenler öğretim sürecinde yanlışsız öğretim yöntemlerini, doğrudan öğretim yöntemini, akran öğretimi ve fırsat öğretimi kullandıklarını, özel eğitim mezunu olmayan öğretmenler ise soru-cevap yöntemini, drama yöntemini ve ses temelli cümle yöntemini kullandıklarını belirtmiştir. Bununla ilgili olarak, özel eğitim mezunu bir öğretmen “Burada dediğim gibi özel eğitim sınıfı olmasından kaynaklı çocuklara doğrudan öğretim yöntemi en çok uyguladığımız yöntem. Tabii bunların içerisinde fırsat öğretimi de genelde kullandığımız yöntemlerden bir tanesi” (Güray), özel eğitim mezunu olmayan bir öğretmen ise, “Çocukların seviyeleri birbirinden farklı olduğu için soru cevap yöntemi kullanılabilir. Drama yöntemi daha çok kullanıyoruz. Yapararak yaşayarak öğrenmelerini sağlamak için. Anlama ve anlatma becerileri geliştirmek için daha çok onların aktif olduğu, bizim daha çok rehber olarak onların yanında yer almaya çalışıyoruz” (Mehmet) şeklinde görüş belirtmiştir. Özel eğitim mezunu olan 1, özel eğitim mezunu olmayan 3 öğretmen ise kullandığı öğretim yöntemlerini belirtmemiş, sözel ipucu, model olma gibi işlem süreçlerinden yararlandığı şeklinde görüş belirtmiştir.

Tablo 7.

Öğretmenlerin Öğrencilere Dönüt ve Düzeltme Sağlama Biçimleri

	Özel Eğitim Mezunu	Özel Eğitim Mezunu Olmayan	Toplam
Pekiştirme ilkeleri ile	2	2	4
Anında düzeltme ile	2	2	4
Tekrarlar/örnekleri çeşitlendirerek	2	2	4
Yanlışsız öğretim yöntemlerinin içerisinde	3	-	3
İpuçları yeniden verilerek veya öğretim yöntemi değiştirilerek	-	1	1

Tablo 7'ye göre, öğretmenler genellikle pekiştirme ilkeleriyle, anında düzeltmeyle, tekrarlar/örnekleri çeşitlendirerek dönüt ve düzeltme sağladıklarını belirtmiştir. Bunun dışında özel eğitim mezunu öğretmenler yanlışsız öğretim yöntemlerinin içerisinde dönüt ve düzeltme sağladıklarını, özel eğitim mezunu olmayan bir öğretmen ise ipuçlarını yeniden vererek veya öğretim yöntemini değiştirerek dönüt düzeltme sağladığını belirtmiştir. Bununla ilgili olarak bir öğretmen, "Genelde özellikle matematik işlemlerinde o yanlış olanı yuvarlak içine alıp, ötekilerine tik atıp şey diyorum, 'yuvarlak içindekilere bir daha bak, neresinde yanlış varmış, tekrar bak'. Zaten okuma yazmada da hemen hemen birebir çalıştığımız için, okuma durumunda hemen o an söylüyorum "tekrar oku, tekrar oku". Birkaç defa okutuyorum" (Havva), şeklinde görüş belirtmiştir.

Tablo 8.

Öğretmenlerin Uygulanan Yöntem ve Stratejiler Konusunda Gereksinim Duyduğu Yardımlar

	Özel Eğitim Mezunu	Özel Eğitim Mezunu Olmayan	Toplam
Okuldaki diğer öğretmenlerle işbirliği	1	-	1
RAM ile işbirliği	1	-	1
Aile ile işbirliği	1	-	1
Bakanlığın özel eğitim öğretmenlerinin sorunlarını göz önünde bulundurması	1	-	1
İdarecilerin özel eğitim konusunda sık sık bilgilendirilmesi	1	-	1
İdari kolaylıkların sağlanması	1	-	1
Öğrenci sayısının düşürülmesi	-	1	1
Yardımcı personel desteği	-	1	1
Bilgi desteği	-	1	1
Materyal desteği	-	1	1
Engel gruplarına göre ortak bir performans değerlendirme sistemi	-	1	1
Herhangi bir yardıma gereksinim yok	1	-	1

Tablo 8'e göre, öğretim yöntem ve stratejileri ile ilgili olarak, özel eğitim mezunu öğretmenler okuldaki diğer öğretmenler, aile ve RAM ile işbirliği, bakanlığın özel eğitim öğretmenlerinin sorunlarını göz önünde bulundurması, idarecilerin özel eğitim konusunda sık sık bilgilendirilmesi ve idari kolaylıkların sağlanması gibi yardımlara gereksinim duyduklarını; özel eğitim mezunu olmayan öğretmenler ise, öğrenci sayısının düşürülmesi, yardımcı personel desteği, bilgi desteği, materyal desteği ve engel gruplarına göre ortak bir performans değerlendirme sistemi gibi yardımlara gereksinim duyduklarını belirtmiştir. Özel eğitim mezunu bir öğretmen ise öğretim yöntem ve stratejileri konusunda yardıma gereksinim duymadığını belirtmiştir. Bununla ilgili olarak, özel eğitim mezunu bir öğretmen "Milli Eğitim Bakanlığı EBA üzerinden ya da MEBSIS üzerinden bir anket yayınlayıp özel eğitimdeki sorunları dinleyebilir. Ona uygun bir kılavuz hazırlayabilir. Gözden geçirip, ona uygun bir şey yapılabilir. İkincisi okul idaresi seminere tabi tutulabilir. Üçüncüsü özel eğitim sınıfı mesela müdür yetkili öğretmenler normal okullardan ayrılabilir. O zaman prosedüre karışmak zorunda kalmaz" (Yasin), özel eğitim mezunu olmayan bir öğretmen "Yani materyal tamamlandığı sürece çalışma ortamında çeşitlilik artacak. Çeşitlilik arttıkça öğrencinin verimlilik artacak. Bu konuda işte, mümkün mertebe destek olunabilir" (Mehmet) şeklinde görüş belirtmiştir.

Tablo 9.
Öğretmenlerin Değerlendirmede Kullandığı Yöntemler

	Özel Eğitim Mezunu	Özel Eğitim Mezunu Olmayan	Toplam
Performans kayıt çizelgeleri	3	1	1
Gözlem/dolaylı gözlem	1	-	1
Ölçüt bağımlı ölçü aracı	4	1	5
Değerlendirme yöntemi ile ilgili görüş belirtilmedi	-	4	4

Tablo 9'a göre, öğretmenler değerlendirmede performans kayıt çizelgeleri, gözlem/dolaylı gözlem ve ölçüt bağımlı ölçü aracı kullandıklarını belirtmiştir. Özel eğitim mezunu olmayan dört öğretmen ise kullandığı değerlendirme yöntemi ile ilgili görüş belirtmemiştir. Bununla ilgili olarak bir öğretmen, "Bireysel öğretim planımız bizim aylık. Ama ben her gün işlediğim konuyu ara ara, mesela bir hafta sonra tekrarlıyorum. Tekrarladığım da mesela kazanmış mı, kazanmamış mı, mesela ayın 12'sinde aynı konu işlenmişse bu konu artı. Ayın 18'inde bu konu işlenmiş ama biraz soru işaretleri var kafada. Biraz unutulmuş gibi. Tekrardan ona eksi koyuyorum. Özel olarak onu tekrar dönüyorum. Bakıyorum mesela bir buçuk ay sonra da evet, bu çocuk bunu kazanmış. Bu şekilde bir çizelgem var benim" (Cemre) şeklinde görüş belirtmiştir.

Tablo 10.

Öğretmenlerin Öğretimin Değerlendirmesi Konusunda Gereksinim Duyduğu Yardımlar

	Özel Eğitim Mezunu	Özel Eğitim Mezunu Olmayan	Toplam
1.İşbirliği gereksinimi	3	4	7
Zümre öğretmenler/yardımcı personel ile	1	1	2
Diğer öğretmenler ile	1	-	1
Aile ile	1	2	3
RAM ile	-	1	1
2. Materyal gereksinimi	1	-	1
3. Herhangi bir yardıma gereksinim yok	3	1	4

Tablo 10'a göre, hem özel eğitim mezunu hem de özel eğitim mezunu olmayan öğretmenler öğretimin değerlendirilmesi konusunda genellikle zümre öğretmenler/yardımcı personel, diğer öğretmenler, aile ve RAM ile işbirliği yardımı gereksinim duyduklarını belirtmiştir. Ayrıca, özel eğitim mezunu bir öğretmen ise öğretimin değerlendirilmesinde materyal yardımına gereksinim duyduğunu belirtmiştir. Özel eğitim mezunu 3, özel eğitim mezunu olmayan 1 öğretmen ise değerlendirme konusunda herhangi bir yardıma gereksinim duymadığını belirtmiştir. Bununla ilgili olarak bir öğretmen, "En büyük sıkıntı planlamada ekip sıkıntısı. Yani mesela, davranışsal bir problemin üzerine gideceksek, sadece siz ve aile yeterli olmuyor. Diğer öğrencilerin ve öğretmenlerin de o davranış görüldüğünde öyle davranması lazım" (Özgür) şeklinde görüş belirtmiştir.

4.TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırmaya katılan öğretmenler, müfredatı öğrencinin performansına göre uyarlayarak öğretimsel içeriği hazırladıklarını belirtmiştir. Katılımcıların çoğu, müfredat konularına göre kaba değerlendirme yaparak öğrencinin performans düzeyini belirlediklerini; özel eğitim mezunu olmayan bir öğretmen ise, öğrencilerin okuma yazma düzeyine göre değerlendirme yaptığını belirtmiştir. Katılımcılar, öğretimsel amaçları belirlemede genellikle müfredatı öğrencinin performansına göre uyarlama, becerilerin zorluk sırasına ve önkoşul becerilere göre amaçlar oluşturma, kaba değerlendirme, zümre öğretmenlerin ve ailenin görüşünü alma gibi yöntemler kullandıklarını belirtmiştir. Performans değerlendirme ve amaç belirleme ile ilgili bu bulgular, Aslan, Özbey, Özgüç ve Cihan (2014), özel eğitim alanında çalışan öğretmenlerin sorunlarını ve ihtiyaçlarını inceleyerek çözüm önerileri geliştirdikleri araştırmada öğretmenlerin BEP geliştirmek için önce öğrencinin performansını belirlediklerini; öğretimi sunarken konunun basitten zora doğru ilerlemesine dikkat ettikleri bulgusu ile desteklenmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenler, öğretimin planlanması ve değerlendirilmesi konusunda genellikle işbirliği, kaynak ve materyal yardımına ve gerçek ortamlarda öğretim yapmak için prosedür kolaylığı sağlanmasına gereksinim duyduklarını belirtmiştir. Yapılan araştırmalarda da özel eğitim öğretmenlerinin müfredat ve müdahaleler konusunda, genel eğitim öğretmenlerinden daha fazla bilgiye sahip olmasının beklenmesi nedeniyle,

diğer meslek elemanları ve ebeveynler ile işbirliği halinde olmasının gerekliliği vurgulanmıştır (Brownell, Hirsch, Seo, 2004 ve Ngang, 2012).

Özel eğitim mezunu öğretmenlerin, öğretim sürecinde, yanlışsız öğretim yöntemlerini, doğrudan öğretim yöntemini, akran öğretimini ve fırsat öğretimini kullandıklarını, özel eğitim mezunu olmayan öğretmenler ise soru-cevap yöntemini, drama yöntemini ve ses temelli cümle yöntemini kullandıklarını belirlenmiştir. Bu bulgu, Aslan, Özbey, Özgüç ve Cihan (2014)'ın özel eğitim alanında çalışan öğretmenlerin öğrencilerinin özelliklerine ve/veya öğretilen beceriye göre çeşitli öğretim yöntemleri (doğrudan öğretim, model olma, yanlışsız öğretim, vb.) kullandıkları bulgusu ve Şengül ve Akçin (2010)'ın özel eğitim öğretmenlerinin zihinsel yetersizliği olan öğrencilere okuma yazma öğretiminde kullandıkları yöntemlerle ilgili görüşlerini almak amacıyla yürüttükleri araştırmanın, özel eğitim öğretmenlerinin okuma yazma öğretiminde tek bir yönteme bağlı kalmadıkları, ağırlıklı olarak, normal gelişim gösteren çocuklara okuma-yazma öğretiminde kullanılan yöntemlerden ses ve cümle çözümleme yöntemlerini kullandıkları bulgusu ile desteklenmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenler, genellikle pekiştirme ilkelerini kullanarak, anında düzeltme yaparak, tekrar ederek ve örnekleri çeşitlendirerek dönüt ve düzeltme sağladıklarını belirtmiştir. Bunun dışında, özel eğitim mezunu öğretmenler, yanlışsız öğretim yöntemlerinin içerisinde dönüt ve düzeltme sağladıklarını, özel eğitim mezunu olmayan bir öğretmen ise, ipuçlarını yeniden vererek veya öğretim yöntemini değiştirerek dönüt düzeltme sağladığını belirtmiştir. Sarıtaş (2011), sınıf öğretmenlerinin, dönüt ve düzeltme davranışlarını kullanma düzeyi konusunda yürüttüğü araştırmada, öğretmenlerin ders işlemeye ve soru sormaya yönelik dönütleri daha fazla, değerlendirmeye yönelik dönütleri ise daha az kullandığını bildirmiştir. Bu bulgu özel eğitim mezunu olan ve olmayan öğretmenlerin kullandıkları öğretim yöntemine göre farklı dönütler vermesi ile ilgili fikir vermektedir. Swanson, Solis, Ciullo ve McKenna (2012), gözlem araçları yardımıyla, özel eğitim uygulamalarında öğretimsel kaliteyi derecelendirdikleri araştırmada, çok sayıda örnek göstermenin, yeterli oranda uygulama yaptırmanın ve anında ve düzeltici geribildirim sağlanmasının önemine işaret etmiştir.

Öğretim yöntem ve stratejileri ile ilgili olarak, özel eğitim mezunu öğretmenler, okuldaki diğer öğretmenler, aile ve RAM ile işbirliği, bakanlığın özel eğitim öğretmenlerinin sorunlarını göz önünde bulundurması, idarecilerin özel eğitim konusunda sık sık bilgilendirilmesi ve idari kolaylıkların sağlanması gibi yardımlara gereksinim duyduklarını; özel eğitim mezunu olmayan öğretmenler ise, öğrenci sayısının düşürülmesi, yardımcı personel desteği, bilgi desteği, materyal desteği ve engel gruplarına göre ortak bir performans değerlendirme sisteminin oluşturulması gibi yardımlara gereksinim duyduklarını belirtmiştir. Özel eğitim mezunu bir öğretmen ise öğretim yöntem ve stratejileri konusunda yardıma gereksinim duymadığını belirtmiştir. Ayrıca, tüm öğretmenler genellikle zümre öğretmenler/yardımcı personel, diğer öğretmenler, aile ve RAM ile işbirliği yardımına gereksinim duyduklarını; özel eğitim mezunu bir öğretmen ise, öğretimin değerlendirmesinde materyal yardımına gereksinim duyduğunu belirtmiştir. Benzer bir şekilde, Griffin, Kilgore, Winn, Wilborn, Hou, ve Garvan (2009)'ın yaptıkları araştırmada, göreve yeni başlayan özel eğitim öğretmenlerinin, başarılı olmanın bir ölçütü olarak, iletişim ve işbirliğini en üst sırada dile getirdiği belirtilmiş ve Aslan, Özbey, Özgüç ve Cihan (2014) özel eğitim alanında çalışan öğretmenlerin materyal gereksinimine işaret etmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenler değerlendirmede performans kayıt çizelgeleri, gözlem/dolaylı gözlem ve ölçüt bağımlı ölçü aracı kullandıklarını belirtmiştir. Özel eğitim mezunu olmayan dört öğretmen ise, kullandığı değerlendirme yöntemi ile ilgili görüş belirtmemiştir. Bu bulgu, Aslan, Özbey, Özgüç ve Cihan (2014)'ın özel eğitim alanında çalışan öğretmenlerin, sınavlar, ödevler, soru-cevaplar, sözlü, gözlem, video kayıtları incelemek, gelişim envanteri ve ölçüt bağımlı ölçü aracı kullanarak öğretimi değerlendirdikleri bulgusu ile desteklenmektedir. Araştırmada özel eğitim mezunu olmayan dört öğretmenin ise, kullandığı değerlendirme yöntemi ile ilgili görüş belirtmemesinin, değerlendirme konusunda yeterli bilgi sahibi olmama olasılığından kaynaklandığı düşünülmektedir. Nitekim, İzci (2005), sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim konusundaki yeterliliklerini ortaya çıkarmak amacıyla yürüttükleri çalışmada, sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim ve kaynaştırma eğitimi konusundaki bilgi ve becerilerinin yeterli olmadığını bildirmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre, uygulamaya yönelik olarak, özel eğitim sınıfı öğretmenlerine materyal, kaynak, idari konularda kolaylık sağlanması, aile ve genel eğitim öğretmenleri ile işbirliğini arttırıcı çalışmaların düzenlenmesi; özellikle özel eğitim mezunu olmayan öğretmenlere yönelik olarak, öğretimin planlanması, öğretim süreçleri ve öğretimin değerlendirilmesi konularında bilgi desteği sağlanması önerilmektedir.

Özel eğitim sınıfı dışındaki özel eğitim ortamlarında yer alan özel eğitim mezunu olan ve olmayan öğretmenlerin sorun ve gereksinimlerinin belirlenmesine; ailelerin ve genel eğitim öğretmenlerinin özel eğitim öğretmenleri ile işbirliğine ilişkin görüşlerine yönelik ileri araştırmalar önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Aslan, Y.G., Özbey, F. Özgüç, C.S., Cihan,H. (2014). “Vaka araştırması: özel eğitim alanında çalışan öğretmenlerin sorunları ve ihtiyaçları” *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(31), 639-654.
- Brownell, M.T., Hirsch, E., Seo, S. (2004). “Meeting the demand for highly qualified special education teachers during severe shortages: what should policymakers consider?” *The Journal of Special Education*, 38 (1) 56–61.
- Ergenekon, Y. (2009). “Özel eğitim öğretmenlerine mesleklerinin ilk yılında sağlanan destekler” *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 42(1), 215-239.
- Griffin, C.C., Kilgore, K.L., Winn, J.A., Wilborn,A.O., Hou, W. ve Garvan, C.W. (2009). “First-year special educators the influence of school and classroom context factors on their accomplishments and problems” *Teacher Education and Speacial Education*, 32(1), 45-63.
- İzci, E. (2005). “Sınıf öğretmeni adaylarının özel konusundaki yeterlilikleri” *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(14), 106-114.
- Nougaret, A.A, Scruggs, T.E., Mastropieri, M.A. (2005). “Does Teacher Education Produce Better Special Education Teachers?” *Exceptional Children*, 71 (3), 217-229.
- Ngang, T.K. (2012). “A comparative study on teacher leadership in special education classroom between China and Malaysia” *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 31, 231 – 235.
- Öztürk, C.Ç., Eratay E. (2010). “Eğitim uygulama okuluna devam eden zihin engelli öğrencilerin öğretmenlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programı hakkında görüşlerinin belirlenmesi” *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Dergisi*, 10 (2), 145-159.
- Özyürek, M. (2008). “Nitelikli öğretmen yetiştirmede sorunlar ve çözümler: özel eğitim örneği” *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2),189-226.
- Riddel, S., Weedon, E. (2014). “Changing legislation and its effects on inclusive and special education: Scotland” *British Journal of Special Education*, 41(4), 363-381.
- Sarıtaş, M (2011). Sınıf öğretmenlerinin dönüt ve düzeltme davranışlarını kullanma düzeyleri. 1. Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Kongresi, Eskişehir. Erişim tarihi: 03.01.2016, http://www.pegem.net/akademi/kongrebildiri_detay.aspx?id=129092.
- Sartawi, A., Alghazo, E.M. (2006). “Special education teachers’ perception of factors influencing their instructional practices” *International Journal of Rehabilitation Research*, 29 (2): 161-165.
- Swanson, E., Solis, M., Ciullo, S. ve McKenna, J.W (2012). “Special education teachers’ perceptions of instructional practices in Response to Intervention Implementation” *International Journal of Rehabilitation Research*, 35 (2): 115-126.
- Şengül, H., Akçin, N. (2010). “Zihinsel yetersizliği olan öğrencilere okuma yazma öğretme konusunda özel eğitim öğretmenlerinin görüşleri” *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*,43(2),1-26.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (Güncelleştirilmiş geliştirilmiş altıncı baskı)*. Ankara: Seçkin.

EXTENDED ABSTRACT

1. Introduction

Researches indicate that out-of-the-field teacher assignments in the special education classes causes problem with regard to practice (Aslan, Özbey, Özgüç ve Cihan, 2014; Nougaret, Scruggs, Mastropieri, 2005; Öztürk ve Eratay, 2010) and preservice primary school teachers are not provided with adequate knowledge and skills about special education and mainstream education (İzci, 2005). In a study that examines the problems and requirements of teachers working in special education, Aslan, Özbey, Özgüç and Cihan (2014), emphasize on eliminating the special education shortage without referring to solutions like certificate programs and they offer solutions in order to perform an effective instruction. In this study, it is aimed to determine the opinions of special education graduate and non graduate teachers working in special education classes about their instructional process requirements.

2. Method

This research is designed as a case study which is one of the qualitative research methods. Unstructured interview technique has been used in data collection in order to determine the requirements of special education graduate and non graduate teachers working in special education classes about their instructional process requirements. In the analysis the data were interpreted according to the predetermined themes in terms of descriptive analysis. Following steps were applied in data analysis: (1) composing a frame for analysis, (2) processing data according to thematic frame, (3) identifying and interpreting findings.

3. Findings, Discussion and Results

All of the participant teachers stated that they prepare the instruction content and plan by adapting the curriculum considering the performance of student. The participants generally specified their requirements as the need of planning and evaluation of instruction, procedural simplicity for materials and to teach in real environments. The necessity of collaboration among special educators and other professionals and parents are mentioned in literature, by the reason of the expectation of special education teachers to have more knowledge than general educators about curriculum and interventions (Brownell, Hirsch, Seo, 2004 ve Ngang, 2012). The participant teachers stated that they usually provide feedback and correction by using reinforcement principles, instant correction, reviewing and varying examples. Concerning instruction method and strategies, special education graduate teachers stated that they are in need of collaboration with other teachers in school, families and CRC and they want to be taken into consideration by the Ministry of National Education in terms of the problems of special education teachers and administrative conveniences. Special education non graduate teachers stated that they are in need of class size reduction, assistant staff, information support, material support and establishment of a common performance assessment system according to disability type. Similarly, Griffin, Kilgore, Winn, Wilborn, Hou, and Garvan (2009), specified that newly appointed special educators had mentioned communication and collaboration as the top criteria for success, and Aslan, Özbey, Özgüç and Cihan (2014) pointed out the need of material for the teachers working in special

education. Participant teachers specified that they use performance record charts, observation/indirect observations and criterion referenced tests. This supported Aslan, Özbey, Özgüç ve Cihan's (2014) finding expressing that teachers who work in special education evaluate the instruction by the help of exams, homework, questions and answers, examining video records, inventory of development and criterion referenced tests.